

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ТА
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ НАСЕЛЕННЯ
У КОНТЕКСТІ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ
РИНКУ ПРАЦІ**

**Матеріали
VIII Міжнародної науково-практичної конференції
(1 грудня 2015 р., м. Київ)**

Київ – 2015

УДК 377
ББК 74.212
А 43

Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України
(протокол № 9 від 18 листопада 2015 року)

А 43 **Актуальні** проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення у контексті подолання кризи ринку праці : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (1 грудня 2015 р., м. Київ) / уклад. : Л.М. Капченко та ін. - К. : ІПК ДСЗУ, 2015. – 356 с.

ISBN 978-617-649-042-5

Збірник підготовлено за матеріалами VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Розглянуто теоретико-методологічні та організаційно-методичні аспекти професійної орієнтації і професійного навчання населення, шляхи вдосконалення профорієнтаційної роботи та професійного навчання в умовах сучасного ринку праці.

Для науковців, педагогічних працівників професійно-технічних і вищих навчальних закладів, студентів, магістрантів, аспірантів, спеціалістів державної служби зайнятості та інших фахівців, які цікавляться проблемами професійної орієнтації та професійного навчання незайнятого населення.

УДК 377
ББК 74.212

ISBN 978-617-649-042-5

© Інститут підготовки кадрів
державної служби зайнятості
України (ІПК ДСЗУ), 2015

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

<i>Мельник О.В.</i>	Компетентнісний підхід у професійній орієнтації.....	7
<i>Десятов Т.М.</i>	Особливості розробки та реалізації стандартів професійної підготовки на основі компетентнісного підходу: зарубіжний досвід.....	14
<i>Лопух В.С.</i>	Система професійної підготовки робітників США (на прикладі промисловості Нью-Йорка).....	20
<i>Гасанов В., Махмудов М.</i>	Методи моніторингу и прогнозування кадрового потенціала Азербайджана.....	36
<i>Балашов Д.О.</i>	Організація підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями.....	41
<i>Авраменко М.Л., Маліновська Н.М.</i>	Надання професійних та профорієнтаційних послуг інвалідам з числа учасників АТО в умовах Всеукраїнського центру професійної реабілітації інвалідів.....	47
<i>Олійник В.В.</i>	Відкритий університет післядипломної освіти як інноваційна форма навчання дорослих.....	50
<i>Щербак О.І.</i>	Організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації педагогічного персоналу навчальних закладів та підприємств.....	56
<i>Жижко О.А.</i>	Психологія професійного розвитку маргінальних верств населення.....	62
<i>Волярська О.С.</i>	Формування професійної компетентності безробітних в умовах дистанційного навчання.....	68
<i>Судаков М.В., Балашова Н.В.</i>	Впровадження системи оцінювання результативності роботи персоналу в діяльність державної служби зайнятості: проблеми та перспективи.....	75
<i>Сігаєва Л.Є., Опольська А.В.</i>	Особливості організації навчання керівників навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти.....	79
<i>Василенко О.В.</i>	Визнання результатів неформального професійного навчання – пріоритетний напрям суспільно-економічного розвитку в умовах кризи ринку праці.....	85

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

<i>Грамма О. В.</i>	Особливості надання соціальних послуг дітям-сиротам та дітям, позбавлених батьківського піклування: профорієнтаційний аспект.....	92
<i>Гриценко Л. І.</i>	Курси профорієнтаційного спрямування як системоутворюючий засіб педагогічного забезпечення професійного самовизначення учнівської молоді.....	97
<i>Гуцан Л.А.,</i>	Забезпечення професійного самовизначення учнівської молоді в процесі позаурочної і позашкільної діяльності в умовах освітнього округу.....	104
<i>Заєць І.В.</i>	Психологічні особливості підготовки педагогічних працівників до профорієнтаційної роботи в професійно-технічних навчальних закладах.....	112
<i>Закатнов Д.О.</i>	Конструювання професійної перспективи учнівською молоддю.....	119
<i>Ігнатович О.М., Марченко І.Б. Кіячук А.Й.</i>	Професіологія в системі педагогічної освіти.....	124
<i>Кобченко В.В.</i>	Сучасні дослідження проблеми формування професійних устремлінь старшокласників.....	135
<i>Кобченко В.В.</i>	Психологічна профілактика безробіття незайнятого населення.....	141
<i>Лісовська І.В.</i>	Досвід Тернопільського міськрайонного центру зайнятості з організації профінформаційного обслуговування населення і молоді.....	147
<i>Литвинова Н.І.</i>	Психологічні основи становлення професійно-педагогічної спрямованості особистості.....	153
<i>Морін О.Л.</i>	Професійне самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу.....	161
<i>М'якота І.М.</i>	Досвід впровадження в місті Києві пілотного проекту зі створення інформаційно-консультаційних центрів.....	168
<i>Назаркевич В.О.</i>	Деякі аспекти вдосконалення надання профорієнтаційних послуг безробітним особам віком старше 45 років, які мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштування в умовах реформування служби зайнятості.....	172
<i>Никоненко Л.В.</i>	Новітні медіапрактики як інструмент соціалізації студентської молоді.....	177
<i>Ортікова Н.В.</i>	Особливості надання профорієнтаційних послуг молоді з вищою освітою.....	182
<i>Охріменко З.В.</i>	Зміст та форми професійного консультування	

	старшокласників в умовах освітнього округу.....	185
<i>Пархоменко О.М.</i>	Форми та методи забезпечення професійного самовизначення старшокласників в сфері сільськогосподарських професій.....	192
<i>Побірченко Н.А.</i>	Психологічна підтримка професійної культури мислення людини в ситуаціях безробіття.....	198
<i>Пристуна Г.Т.</i>	Сучасні тенденції та особливості профорієнтаційної роботи з випускниками вищих навчальних закладів при навчанні основам техніки пошуку роботи.....	202
<i>Руденко К.М.</i>	Підвищення конкурентоздатності та професійної успішності людини на ринку праці.....	210
<i>Сіній В.В.</i>	Вплив політехнічного складника предметної компетентності з фізики на професійне самовизначення підлітка.....	216
<i>Сидорчук Л.В.</i>	Особливості профорієнтаційної роботи з різними категоріями населення: досвід Дніпропетровського центру ПТО ДСЗ.....	222
<i>Синявський В.В.</i>	Підвищення ефективності професійного навчання і якості підготовки майбутніх фахівців з урахуванням їх індивідуально-психологічних особливостей.....	227
<i>Татаурова-Осика Г.П.</i>	Сформованість критеріїв гендерної компетентності як фактор становлення професіоналізму майбутнього педагога.....	235
<i>Ткачук І.І.</i>	Спрямованість особистості на професійний успіх: психолого-педагогічний аспект.....	241

ВІТЧИЗНЯНІ ТА ЗАРУБІЖНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

<i>Білан С.О.</i>	Використання технологій дистанційного навчання як спосіб формування навичок самоосвіти у дорослого населення.....	248
<i>Вініченко Л.В.</i>	Організація професійного навчання внутрішньо переміщених осіб.....	250
<i>Драгунова В.В.</i>	Впровадження інноваційного менеджменту в систему освіти, як засіб підвищення конкурентоздатності працівників відділу освіти на ринку праці.....	256
<i>Закомірний І.М.</i>	Формування ІКТ-компетентності вчителів вечірніх шкіл в умовах упровадження дистанційних технологій навчання.....	260
<i>Зінченко С.В., Веселівський Р.Б.,</i>	Самоосвіта як важливий чинник професійної успішності дорослої людини.....	265

профконсультації, врахування вікових та індивідуальних особливостей учня є головною вимогою при взаємодії з ним.

8. Використання взаємодії та наступності у діяльності закладів округу надасть можливість отримати старшокласнику якісні профконсультативні послуги, спрямовані на самопізнання, виховання потреби в самовдосконаленні, самовихованні професійно-важливих якостей, врахуванні у самовизначенні потреб регіону у фахівцях.

Висновок. Ефективність діяльності освітнього округу досліджувалася лише на предмет динаміки підвищення якісного рівня освітніх досягнень учнів старшої школи. Аналіз переваг освітнього округу в створенні ефективної системи професійної консультації дав можливість з'ясувати, що в першу чергу, вони пов'язані з тим, що профорієнтаційний простір кожного учня виходить за межі школи і збільшується до меж округу. В той же час кожен округ представлений індивідуальною своєрідністю, яка визначається сукупністю об'єднання профорієнтаційних зусиль всіх суб'єктів регіону, особливостями взаємодії ланок округу, виробленням єдиної стратегії навчально-виховної діяльності учнів округу.

Виходячи з вищезазначеного та психолого-педагогічного аналізу літератури, присвяченій удосконаленню процесу професійного консультування старшокласників, нами були окреслені окремі складові успішного та ефективного професійного консультування в умовах освітнього округу, які на нашу думку, потребують подальшого вивчення і доповнення.

Список використаних джерел

1. Зеер Э. Ф. Профориентология: Теория и практика: учеб. пособ. для высшей школы / Э. Ф. Зеер, А. М. Павлова, Н. О. Садовников. – М. : Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2006. – 192 с.
2. Мельник О.В. Зміст, форми та методи профконсультативної роботи зі старшокласниками в процесі профільного навчання: наук.-метод. посіб. [для вчителів] / О. В. Мельник. – К. : “Мегапринт”, 2008. – 76 с.
3. Професійна орієнтація: підручник / [Єгорова Є. В. [та ін.]; за ред. О. М. Ігнатович. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 240 с.
4. Пряжникова Е. Ю. Размышления о профессиональном самоопределении / Е. Ю. Пряжникова, Н. С. Пряжников // Весник практической психологи образования. – 2007. – №3(12). – С. 42 – 45.
5. Федоришин Б. О. Психолого – педагогічні основи професійної орієнтації: дис.. док. пед. наук: 13.00.04 / Федоришин Борис Олексійович; Інститут проблем виховання НАПН України. – К., 1996. – С. 124 – 150.

Пархоменко О.М.,

Інститут проблем виховання НАПН України

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ В СФЕРІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПРОФЕСІЙ

У статті розглянуто основні форми та методи активізації професійного самовизначення старшокласників загальноосвітньої школи готовності у виборі професій в позаурочній діяльності, які надають можливість здійснюватися формування початкових базових знань і вмінь застосування сучасних сільськогосподарських технологій, розвиток

творчих здібностей та забезпечувати професійне самовизначення учнів сільської місцевості на сферу сільськогосподарського напрямку. Розглядається необхідність розробки нових програм по формуванню готовності випускників загальноосвітніх шкіл до фермерської діяльності.

Ключові слова: позаурочна діяльність, готовність, професійне самовизначення, допрофесійна підготовка, професії сільського господарства.

В умовах ринкових відносин одним із провідних чинників розвитку сільського господарства України виступає особистість фахівця-фермера, його моральні якості, ступінь психологічної й практичної готовності організувати і вести власне виробництво. Підготовка майбутніх фермерів вимагає оновлення змісту, методів і форм трудового виховання, економічної освіти, профільного професійного навчання, позаурочної діяльності школярів.

У психолого-педагогічній літературі професійне самовизначення особистості прийнято розглядати як одну з сторін життєвого самовизначення. Аналіз проблеми професійного самовизначення старшокласників ускладнюється тим, що саме поняття “самовизначення” використовується у науковій літературі у досить широкому діапазоні значень. Його трактування залежить як від розуміння певними авторами психологічного змісту процесів індивідуального самовизначення особистості, так і від акцентованих аспектів при вивченні цих процесів різними галузями психології та педагогіки. Такі терміни як „життєве самовизначення”, „соціальне самовизначення”, „професійне самовизначення” тощо, відображають різні психологічні явища і стосуються різних сторін життя молоді людини [1; 3].

Аналіз психологічної та педагогічної літератури, присвяченої проблемам самовизначення молоді, дозволяє зробити висновок про те, що поняття самовизначення багатьма авторами пов’язується з процесами „пошуку себе”, „відкриття Я”, „усвідомлення Я” тощо. На думку дослідників цієї проблеми (Р. Бернс, І. Бех, М. Гінзбург, І. Кон, П. Шавір та інші), саме формування образу „Я” (або Я-концепції) у юнацькому віці становить психологічну основу для подальших процесів самовизначення.

Я-концепція формується у людини в процесі соціальної взаємодії як обов’язковий і унікальний результат психічного розвитку, як відносно стійке і у той же час підвладне внутрішнім змінам і коливанням психічне утворення. Воно накладає незгладимий відбиток на всі життєві прояви людини – із самого дитинства до глибокої старості [2].

Процес прийняття учнем рішення щодо вибору майбутньої професії можна розглядати як взаємодію двох систем – з одного боку це учень, який являє собою складну систему, якій притаманне як саморегулювання так і реакція на зовнішній вплив, з іншого – це суспільство, яке має об’єктивну потребу у відтворення робочої сили. При цьому пріоритетність на конкретному етапі розвитку суспільства однієї з цих систем (особистість або суспільство) істотно впливає на розвиток основних напрямків теорії і практики професійного самовизначення та професійної орієнтації молоді.

Результати досліджень Є. Верещака, Ю. Гільбуха, Д. Закатнова, Л. Йовайши, О. Мельника, М. Тітми, М. Тименка тощо, свідчать про те, що

основним чинником впливу на професійне самовизначення є батьки старшокласника. Проте, вибір професії визначається як правило не одним фактором, а їх сукупністю. Крім того, вплив різноманітних факторів на вибір майбутньої професії характеризується певною динамікою, знання якої дозволяє обирати найбільш ефективні форми та методи управління процесом професійного самовизначення у залежності від віку учнів.

Результати опитування і бесід свідчать про те, що якщо для учнів 9-х класів найбільшого впливу на вибір професії справляють батьки, однолітки та засоби масової інформації (телебачення, радіо, газети та журнали), то у 11-у класі ієрархія факторів впливу на вибір професії зазнає помітної трансформації. Місце засобів масової інформації обіймає власний досвід роботи за певною професією, який часто реалізується у формі професійних проб або навіть реальної професійної діяльності. Слід зазначити, що сьогодні помітна частка старшокласників має певний досвід трудової діяльності, переважно – комерційного спрямування або надання послуг. Так, за даними соціологічних обстежень у 2000 р. 3,8% дітей віком від 7 до 17 років займалися економічною діяльністю [5; 7]. Мінімального, на думку учнів, впливу на процес вибору професії має навчально-виховна робота школи. Гурткова та інші форми педагогічної позашкільної роботи із зростанням віку втрачають вплив на вибір професії.

Прийнявши за критерій суму рангових місць за комбінацією факторів, можна визначити ступінь впливу на вибір майбутньої професії певної їх групи. При цьому слід виходити з того, що чим менше загальна сума рангових місць комбінації певних факторів, тим більший ступень їх впливу на вибір професії. Аналіз методики, запропонованої М. Д'яченко [6], дозволяє вважати, що на вибір професії старшокласниками найбільшого впливу чинять такі комбінації факторів: батьки – однолітки – досвід роботи за професією; батьки – однолітки – поради представників професій; батьки – однолітки – засоби масової інформації; батьки – досвід роботи за професією – однолітки. Як бачимо, серед провідних факторів впливу на вибір старшокласниками майбутньої професії відсутні педагогічно контрольовані фактори. Якщо раніше досвід роботи за професією набувався в основному у процесі трудового профільного або трудового допрофесійного навчання, в тому числі – у процесі суспільно корисної продуктивної праці та виробничої практики, то в умовах згорання цих складових навчально-виховної роботи школи він здобувається здебільшого поза педагогічним контролем.

Вибір майбутньої професії у значній мірі залежить і від належності родини учня до певного соціально-професійного прошарку. Результати досліджень Г. Мкртчяна та О. Чірікової показали, що якщо батьки зайняті висококваліфікованою працею, то надбання вищої освіти дітьми в цих сім'ях виступає як певна обов'язкова вимога, яку можна розглядати як самоціль. У родинях робітників фізичної праці така орієнтація не є такою жорсткою [8]. Проте, як правило батьки прикладають усіх зусиль для того, щоб їх дитина одержала освіти як мінімум не меншу, ніж у них.

Слід зазначити, що вступ до вищого навчального закладу часто

розглядається старшокласником як самоціль. Вона дозволяє юнакові самоутвердитися на позиції людини, яка досягла мети, яка не кожному по плечу, і, нарешті, дозволяє потрапити у більш престижну соціальну групу, яка характеризується високими інтелектуальними навичками.

Тенденцію до так званого „відкладеного вибору професії” в учнів 10-х класів можна пояснити тим, що проблема вибору майбутнього життєвого шляху, в тому числі – професійного, у десятому класі є менш актуальною у порівнянні з періодом навчання у 9-у класі, коли потрібно приймати рішення – продовжувати навчання у школі або набувати певну професію, а в разі необхідності – й безпосередньо працювати.

Готовність учнів раннього юнацького віку до професійного самовизначення являє собою складне особистісне утворення, притаманне даному віковому періоду. Вона має складну структуру, компоненти якої піддаються цілеспрямованому впливу і на певному рівні свого розвитку у своїй сукупності створюють умови, необхідні для здійснення учнем професійного самовизначення. Формування готовності учнів раннього юнацького віку до професійного самовизначення передбачає здійснення педагогічного впливу на мотиваційний, когнітивний та практичний компоненти її структури з метою досягнення ними певного, наперед заданого рівня свого розвитку.

Зараз профорієнтаційна робота з учнями здійснюється переважно на базі міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, чисельність яких протягом останнього десятиріччя скоротилась майже вдвічі, та в процесі трудового навчання у процесі викладання курсу “Основи вибору професії”. Проте, спостерігається стійка тенденція до поступового згортання трудового навчання, крім того, у переважній більшості шкіл, в яких воно збереглося, даний курс не викладається. Сьогодні вибір професії здійснюється переважно під впливом педагогічно неконтрольованих факторів (батьки, однолітки, засоби масової інформації тощо) на основі деформованих трудових ціннісних орієнтацій. Форми та зміст роботи школи у контексті формування у старшокласників образу „Я” також не сприяють вирішенню профорієнтаційних завдань.

В умовах соціально-економічних перетворень, які відбуваються в Україні, перед педагогічною наукою постала проблема щодо визначення форм та методів активізації професійного самовизначення школярів, оскільки раніш розроблені теоретичні та практичні підходи до вирішення цієї проблеми не завжди узгоджуються із можливостями та вимогами, які поставлені перед національною школою в плані підготовки її випускників до вибору майбутньої професії сільськогосподарського напрямку.

Одним із шляхів подолання протиріччя між існуючою практикою підготовки школярів до вибору професії і вимогами сьогодення є впровадження у навчально-виховний процес школи відповідних педагогічних технологій, у першу чергу – технологій активізації професійного самовизначення старшокласників.

Ми розглядаємо професійне самовизначення учнів не лише як результат, але і як певний процес, який характеризується своєю специфічною метою, загальними та частковими завданнями, структурою, алгоритмом дій та

взаємодій учнів та педагогів тощо, що дозволяє ставити проблему конструювання відповідних технологій.

Важлива роль у вихованні учнів сільської місцевості, розширенні й поглибленні їхніх знань, розвиткові творчих здібностей належить спеціально організованій виховній роботі у позаурочний час. Таку роботу називають позакласною та позашкільною.

Позакласна робота – різноманітна освітня і виховна робота, спрямована на задоволення інтересів і запитів дітей, організована в позаурочний час педагогічним колективом школи.

Позашкільна робота – освітньо-виховна діяльність позашкільних закладів для дітей та юнацтва [9].

Обидва види роботи мають спільні завдання і передбачають застосування переважно однакових засобів, форм і методів виховання.

Завдання позакласної та позашкільної роботи – закріплення, збагачення та поглиблення знань, набутих у процесі навчання, застосування їх на практиці; розширення загальноосвітнього кругозору учнів, формування в них наукового світогляду, вироблення вмінь і навичок самоосвіти; формування інтересів до різних галузей сільського господарства, науки, техніки, мистецтва, спорту, виявлення і розвиток індивідуальних творчих здібностей та нахилів; організація дозвілля школярів, культурного відпочинку та розумних розваг; поширення виховного впливу на учнів у різних напрямках виховання.

Учитель трудового навчання зіштовхується не тільки з проблемами ефективної організації навчального процесу, але і постановки позаурочної роботи зі свого предмета. По-перше, треба скласти її план, врахувавши всі особливості і нюанси сільської школи; по-друге, визначити гурток, який він може створити, співвіднести зі своїми здібностями, можливостями й інтересами учнів, відповідним місцевості профорієнтаційним напрямком; по-третє, продумати, які індивідуальні, групові і масові заходи можна провести з метою розвитку в школярів інтересу до професійного самовизначення, до техніки і праці.

Задача позакласної роботи складається в залученні учнів до суспільно корисної діяльності, стимулюванні їхньої ініціативи і самостійності, професійного самовизначення майбутньої професії, розвитку індивідуальних інтересів, схильностей і здібностей. Специфіка педагогічного керівництва нею полягає в здійсненні виховного впливу на життя школярів, їхня діяльність і поведінка не тільки на уроках, але і через різні позакласні заходи, включення учнів у різні види творчості, розвиток у них інтересу до отримання професії, відповідної техніки і праці.

Позаурочна робота – органічна частина всієї навчально-виховної діяльності школи. Вона є продовженням і розвитком процесу, здійснюваного на уроках, і підлягає загальним навчально-виховним задачам. Позаурочна робота відкриває додаткові можливості для реалізації міжпредметних зв'язків технології з іншими предметами, у першу чергу з фізикою, математикою, хімією, біологією, кресленням, малюванням.

По організаційній ознаці позакласні заходи, у тому числі і по техніці і

праці, можна розділити на три види: індивідуальні, групові і масові. У першому випадку мова йде про керівництво роботою окремих учнів. У другому – в основному про організації гурткових занять, а в третьому – про масові заходи (предметні вечори, конкурси, олімпіади, виставки творчих робіт учнів і т.д.). Але потрібно знати, що індивідуальний підхід присутній у кожній з цих форм.

Найбільш розповсюдженою групою формою організації позаурочної роботи є гурток – добровільне об'єднання учнів, що виявляють підвищений інтерес до визначеної області знань і прагнуть займатися практичною діяльністю. Це може бути спільне вивчення питань техніки і технології, конструювання моделей, приладів і інших пристроїв, раціоналізаторська діяльність, науковий і технічний пошук. Заняття в гуртках характеризуються наявністю програми, регулярністю, тривалістю термінів і визначеним профілем роботи.

У процесі викладання курсу використовувався комплекс психологічних методик, спрямованих, по-перше, на вивчення й аналіз індивідуальних психологічних якостей учнів, а по-друге, на забезпечення їхнього психологічного розвитку.

Для розвитку в школярів пізнавальних інтересів, розширення професійного кругозору повинна бути передбачена самостійна позаурочна діяльність: робота з літературою, у гуртках, підготовка рефератів, аналіз змісту праці робітників, виконання індивідуальних творчих завдань, професіографічні дослідження тощо.

У процесі викладання курсу використовувались різноманітні форми та методи організації навчально-виховного процесу, а саме: комбіновані уроки, „круглі столи”, індивідуальні і групові бесіди, семінари, професіографічні практикуми, диспути, конкурси, складання і рішення профорієнтаційних кросвордів і т. ін.

Вивчення курсу передбачало активну участь школярів у підготовці і проведенні занять, насичення уроків і домашніх завдань вправами для самостійної роботи.

Знайомлячись з прийомами самопізнання і самоаналізу особистості, учні співвідносили свої схильності і можливості з вимогами, що ставляться до людини визначеною професією, намічали плани реалізації професійних намірів.

Для розвитку в школярів пізнавальних інтересів, розширення професійного кругозору була передбачена самостійна позаурочна діяльність: робота з літературою, підготовка рефератів, аналіз змісту праці робітників, виконання індивідуальних творчих завдань, професіографічні дослідження тощо.

Основна мета впровадження даного факультативу полягала в активізації процесу професійного самовизначення учнів за рахунок спеціальної організації їх навчально-пізнавальної діяльності, спрямованої на одержання старшокласниками знань про себе (формування образу „Я”) та про світ професійної праці.

Активізація професійного самовизначення передбачає використання у профорієнтаційній роботі з учнями виховних методів, які забезпечують активну

самостійну пошуково-пізнавальну та практичну діяльність учня, спрямовану на формування та розвиток образу „Я”, рефлексію власних професійних можливостей, порівняння їх з вимогами, що ставить до особистості обрана професійна діяльність.

За такого підходу до переліку виховних методів активізації професійного самовизначення нами віднесено методи активізації профконсультаційної (профорієнтаційні ігри, активізуючі опитувальники) та профінформаційної роботи (відповідні ігри та вправи, професіографічні дослідження).

Зазначені вище форми та методи активізації профорієнтаційної роботи ґрунтуються не на механізмах зовнішнього підкріплення, а таких, що особистісно актуалізують проблему вибору майбутньої професії та спрямовані, апелюють, в першу чергу, до самосвідомості та свідомого ставлення до необхідності її вирішення.

Список використаних джерел

1. Аза Л.А. Воспитание как философско-социологическая проблема. /Лариса Александровна Аза. – К. : Наукова думка, 1993. – 128 с.
2. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание: Пер. с англ. /Роберт Бернс. – М. : Прогресс, 1986. – 420 с.
3. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. / Іван Дмитрович Бех. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
4. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади./Іван Дмитрович Бех. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
5. Головаха Е. И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи. / Евгений Иванович Головаха. – К. : Наукова думка, 1988. – 144 с.
6. Дьяченко Н.Н. Профессиональная ориентация и вовлечение молодежи в систему профессионально-технического образования. /Николай Николаевич Дьяченко. – М. : Высш. шк., 1971. – 271 с.
7. Мельник О.В. Ділові ігри як засіб активізації професійного самовизначення старшокласників. / Олександр Васильович Мельник // Профорієнтаційна робота із школярами: метод. посіб. / За ред. М. П. Тименка. – Рівне, 1992. – С. 83 – 97.
8. Мкртчян Г.М., Чирикова А.Е. Мир профессий в ценностных представлениях старшеклассников /Гагик Мкртичевич Мкртчян, Алла Евгеньевна Чирикова // Школа и производство. – 1996. – № 8. – С. 16 – 19.
9. Кизенко В.І. Педагогічні функції і змісті факультативного навчання в основній школі. /Василь Іванович Кизенко // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 24 – 32.

Побірченко Н.А.,

*Інститут людини Київського університету
імені Бориса Грінченка*

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ ЛЮДИНИ В СИТУАЦІЯХ БЕЗРОБІТТЯ

В статті представлено психологічну підтримку як науковий підхід до життєвого вибору, який людина робить у ситуаціях безробіття. Означено особливості ситуації безробіття. Розглянуто сутнісний зміст функцій психологічної підтримки професійної культури мислення людини в ситуаціях безробіття. Запропоновано економіко-орієнтований практикум для безробітних.

Ключові слова: психологічна підтримка, професійна культура, економічне мислення, праця, ресурси, прибуток.